

ד"ר אריאל אוקסהורן | על "איליאס לטינה"

שומר מסורת

התרגום הרומי ל"איליאדה" מוכר כ"איליאס לטינה" ■ תרגומו לעברית הוא נכס חשוב ומרגש

תרגומים משובחים לפרוזה של ה"איליאדה" וה"אודיסיאה". ב"איליאס לטינה" עשה שוב את הכי מעט בלתי אפשרי – תירגם לשירה עברית, והצליח לשמר את ההקסמטר הדקטילי, שבו נכתב המקור הלטיני. משקל זה, הנקרא גם "מלך המשקלים" או "ההקסמטר ההרואי", מתאים מאין כמוהו ליצירות אפיות ביוונית ובלטינית, אך לא לעברית. בכל שורה יש שש יחידות (מלשון הקסה, שש ביוונית) כאשר כל יחידה, היא הדקטיל, מורכבת מהברה מוטעמת שאחריה שתי הברות לא מוטעמות. כאשר מדקלמים את ההקסמטר הדקטילי שומעים הלמות קצבית של תופים אדירים, שאותה, ואת הניגון העי תיק, הצליח ארואטי לצקת לעברית בהירה. התרגום החדש ל"איליאס לטינה" ראוי למקום של כבוד, לצידם של ה"איליאדה" וה"אודיסיאה". ■

איליאס לטינה (האיליאדה הרומית)

תירגם מרומית: אברהם ארואטי
מאגנס, 111 עמ'

חשובה יותר מהדיוק העובדתי. ב"מלחמת היהודים" מובא נאמו של המלך אגריפס, הקורא לנצורים בירושלים בעת המרד הגדול להיכנע לרומא. אין המדובר בעותק מדויק של הנאום אלא בטקסט שהגה פלביוס, שסבר, לאחר שהתעמק בתפיסתו הפוליטית של אגריפס, שכך היה אמור לבנות את נאמו. התרגום הרומי ללטינית של יצירתו של הומרוס אינו דמות ראי נאמנה אלא עיבוד של המקור, המי שמר את רוחו. לכן, עלינו לקרוא את "איליאס לטינה" כיצירה העומדת ברושע עצמה. אנו יכולים רק לשער אם בעת הכתיבה היה לפני המתרגם, באיביוס איטליקוס, טקסט יווני מקורי הדומה לזה שאנו מכירים היום, או שהוא נעזר גם במסורות שבעל פה, ובווריאציות של ה"איליאדה" המקורית, שאינן מוכרת לנו, ושאבדו עם הזמן. יצירתו של הומרוס עברה בתחילה מדור לדור בדרך של שינון בעל פה ודקלום, והועלתה על הכתב רק בשלב מאוחר, בעוד התרגום הלטיני ראה אור מייד כטקסט כתוב. בשנת 2012 זיכה אותה אברהם ארואטי בשני

יר אדירה, תוססת, מרכז הכוח והתרבות של העולם המוכר – זו רומא במאה הראשונה לספירה. אזרח היה רשאי לדבוק בכל דת, בתנאי שיעלה קורבן לשלום הקיסר. בדומה לספוג יבש היונק מים מסביבתו, קיבלה והטמיעה האימפריה את המסורות של עמי הים התיכון, שסבבו אותה. בני אצולה נסעו ליוון כדי ללמוד פילוסופיה, ועבדים יוונים שימשו ברומא מורים, אדריכלים ורופאים. הרומים העתיקו את הכל, כולל יצירת אמנות, פעמים רבות על השבון האיכות. יוספוס פלביוס כתב את "מלחמת היהודים" ואת "קדמוניות היהודים"; סופרים עלומים ליקטו מסורות כתובות ומסופרות מחיי ישו, וכתבו את האבנג'ליונים של הברית החדשה.

באיביוס איטליקוס, משורר ו"קונסול מחליף", תירגם מיוונית ללטינית את ה"איליאדה", יצירת המופת של הומרוס, בשנות ה-60 של המאה הראשונה לספירה. תרגומו מוכר כ"איליאס לטינה". בעולם העתיק של אותה עת היתה רוח הדברים